

## Reactie Internetconsultatie Wetsvoorstel Toekomst pensioenen

M. Pikaart, namens AVV

### Algemene inleiding

AVV is (al vele jaren) een voorstander van een grondige hervorming van het huidige pensioenstelsel. AVV bepleit specifiek al minstens tien jaar<sup>1</sup> de hervorming naar een

1. collectief geregeld systeem dat levenslange uitkeringen beoogt,
2. zonder buffers,
3. met persoonlijke eigendomsrechten,
4. waarbij de premie (na aftrek van kosten en risicopremies) ten goede komt aan een persoonlijke pensioenaccount ('pensioenpot'),
5. met delen van actuariële risico's,
6. met veel meer inspraak voor deelnemers,
7. lage kosten
8. en adequate institutionele borging.

Merk op dat bovenstaand punt 2 impliceert dat de uitkeringen niet zeker zijn. Hierbij dient meteen aangetekend te worden dat indien een bepaalde vorm van zekerheid gewenst is, (bijvoorbeeld dat je uitkering niet wijzigt binnen een kalenderjaar) dit mogelijk is maar wel een versoepeling van bovenstaande uitgangspunten vergt (voor de zekerheid binnen dat kalenderjaar moet dan een kleine buffer aangehouden worden).

Merk op dat bovenstaand punt 4 impliceert dat de doorsneesystematiek uit het systeem wordt gehaald. Impliciet betekent dit tevens een leeftijdsonafhankelijke premie bij een pensioenregeling als onderdeel van arbeidsvoorwaarden. De wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid schrijft dat immers voor. Hiermee wordt een einde gemaakt aan de slepende discussie over de rekenrente, althans heeft een aanpassing van de rekenrente geen vermogensoverdracht tussen deelnemers meer tot gevolg, maar uitsluitend tussen oudere en jongere versies van één enkele individuele deelnemer.

Daarnaast maakt het persoonlijker maken van de pensioenvermogens het mogelijk dat het beleggingsbeleid meer op het individu wordt afgestemd,

Met punt 8 wordt beoogd het plaatsen van het opgebouwde kapitaal buiten de onderneming in geval van pensioenpremie ter beschikking gesteld door de werkgever, alsmede het plaatsen onder toezicht van DNB etc. Een hervorming langs bovenstaande lijnen is ook overeengekomen in het Sociaal Akkoord 2017 tussen ONL en AVV.

AVV constateert dat met het voorliggende wetsvoorstel het pensioenstelsel wordt hervormd langs de lijnen die AVV al jaren aanbeveelt. AVV is dan ook een voorstander van de voorliggende hervorming. AVV constateert tegelijkertijd dat op onderdelen de hervorming blijft steken in halfslachtigheid, reden waarom AVV de onderstaande aanbevelingen doet.

### De institutionele borging

AVV constateert dat het voorliggende wetsvoorstel deze hervorming nadrukkelijk plaatst in de context van door sociale partners te regelen afspraken. Concreet beoogt het wetsvoorstel het behoud van de primaire rolverdeling tussen sociale partners en de verplichte sectorale deelname. AVV steunt in beginsel het behoud van de huidige rolverdeling alsmede de mogelijkheid tot

---

<sup>1</sup> Zie bijvoorbeeld M. Pikaart en G. Bos, [Duurzame pensioenen from scratch](#). NEA Papers 41, mei 2011.

verplichte sectorale deelname aan een pensioenregeling indien reeds de meerderheid in die sector vrijwillig deelneemt.

Daarbij tekent AVV wel het volgende aan.

In het verlengde van de rolverdeling tussen overheid en sociale partners ligt de verdeling tussen inkomen uit AOW en inkomen uit tweedepijler-pensioen voor gepensioneerden. Op dit moment lijkt die laatste verdeling tamelijk willekeurig. Het formele uitgangspunt van de overheid is dat de AOW voldoende is om van te leven. (Merk op dat daarmee de morele mogelijkheid vrijwel wegvalt van een algemene pensioenspaarplicht.)

Sociale partners regelen aanvullende pensioenuitkeringen bovenop de AOW. De gekozen methodiek levert zoals gezegd een tamelijk willekeurige verhouding op tussen de beide inkomenscomponenten van gepensioneerden. Dit geldt niet alleen op individueel niveau, maar ook op collectief niveau. Het lijkt raadzaam om de vraag te beantwoorden of een collectieve streefverdeling tussen omslaggebaseerd pensioen enerzijds en kapitaalgedekt pensioen anderzijds wenselijk is, en zo ja, richtlijnen te ontwikkelen ten aanzien van zo'n streefverdeling. Daarmee kan mogelijk het Nederlandse pensioenstelsel aan robuustheid winnen.

Op de volgende onderdelen heeft AVV kritiek respectievelijk aanvullende suggesties:

### Verplichtstelling aan de regeling, in plaats van aan de pensioenuitvoerder

Er is een belangrijk onderscheid tussen verplichte deelname aan de regeling en verplichte deelname aan een specifieke pensioenuitvoerder. Primair is voor een werknemer van belang dat diens werkgever verplicht is pensioenpremie voor hem of haar af te dragen aan een (onder wettelijk toezicht staande) uitvoerder. De verplichtstelling aan de uitvoerder is een overblijfsel uit de naoorlogse periode en reflecteert de toenmalige economische opdeling in duidelijke sectoren. De dorsneesystematiek bracht de noodzaak met zich mee alle deelnemers, jong en oud, bij dezelfde uitvoerder te houden op straffe van hoog oplopende premies bij een fonds zonder jonge instroom. Met de afschaffing van de doorsneesystematiek is de noodzaak voor verplichtstelling aan een specifieke uitvoerder, die de ene groep deelnemers kan subsidiëren ten nadele van de andere groep, vervallen.

Het vasthouden aan de verplichtstelling aan een uitvoerder brengt mededingingsrechtelijke en andere EU-rechtelijke gevaren met zich, zoals onder andere blijkt uit het recente Unis-arrest van het Europese Hof van Justitie. Verplichtstelling aan de regeling doet dat niet, omdat daar het eenvoudiger argument van het voorkomen van concurrentie op arbeidsvoorwaarden reeds afdoende is, net als bij het algemeen verbindend verklaren van cao's. Door vast te houden aan verplichtstelling aan een uitvoerder brengt het kabinet de verplichte deelname aan de regeling onnodig in gevaar.

Dit standpunt wordt ook onderschreven door pensioenjuristen: 'Bij de keuze van pensioeninstelling moeten sociale partners bepaalde transparantieplichtingen naleven. Het Hof van Justitie heeft immers een arrest in die zin gewezen. (...) Volgens het Hof is de nationale overheid niet gemachtigd om een collectieve arbeidsovereenkomst die een pensioenstelling aanduidt algemeen verbindend te verklaren als ze zich er vooraf niet van vergewist heeft dat de transparantieplichting nageleefd is.'<sup>2</sup> AVV wijst erop dat bijvoorbeeld EU-lidstaat België, onderworpen aan dezelfde Europese regelgeving, naar aanleiding van het Unis-arrest cao-partijen oproept aanbestedingen van sectorale pensioenregelingen te melden bij de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, waarna deze er melding van zal maken op de site

---

<sup>2</sup> Merla Corinne & Laeremans Elise, De aanvullende pensioenen voor werknemers, Malines: Wolters Kluwer Belgium 2019, p.92.

<https://werk.belgie.be/nl/themas/paritaire-comites-en-collectieve-arbeidsovereenkomsten-caos/collectieve-0?id=45392>. Het doel hiervan is, dat 'er openbaarheid wordt gegeven aan de intentie van de sociale partners om een sectoraal voordeel in te voeren waarvoor de tussenkomst van een marktdeelnemer noodzakelijk is.'

AVV merkt op, dat indien deze uit het Unis-arrest voortvloeiende verplichting voor België geldt, deze ook voor Nederland dient te gelden. AVV wijst erop, dat dit het verplicht opleggen van sectorale pensioenregelingen niet in de weg hoeft te staan, zie de in opdracht van AVV uitgevoerde studie.<sup>3</sup>

Ook indien het kabinet sociale partners de mogelijkheid wil bieden een verplichte uitvoerder aan te wijzen voor de verplichte regeling, kan dit op een wijze die aan de Europese regels voldoet. Hiertoe moeten sociale partners de keuze krijgen om al dan niet een verplichte uitvoerder aan te wijzen. Die aanwijzing dient dan te voldoen aan de normale regels op het gebied van het gunnen van opdrachten, zoals tijdelijkheid, transparantie en een open biedingsproces. Overigens is het goed denkbaar dat sociale partners in sectoren waar handhaving noodzakelijk blijft zoals bijvoorbeeld de uitzendsector, ervoor kiezen ook een uitvoerder verplicht te stellen. In sectoren echter waar goed werkgeverschap reeds de norm is kunnen sociale partners deze onnodige aanvullende verplichting mogelijk achterwege laten. Hierdoor kunnen deelsectoren kiezen voor de meest passende pensioenuitvoerder.<sup>4</sup>

Hiermee laat het kabinet na de hervorming van het stelsel goed uit te voeren en blijft die hervorming op het institutionele aspect hangen in een halfslachtig compromis.

Ook de Raad van State heeft al in 2012 iets soortgelijks opgemerkt, waarbij die nog een stap verder ging en aanriep om geen enkele betrokkenheid meer van sociale partners bij de uitvoering van de regeling toe te laten: 'De gevolgen van het pensioenakkoord (...) overziend, is de Afdeling van oordeel dat de werkgever in de toekomst in beginsel alleen nog een eigen belang – de door hem te betalen bijdrage – zal hebben bij de totstandkoming van de pensioenregeling (...) en niet langer ook bij de uitvoering van de pensioenregeling. Immers, als de regeling tot stand is gekomen, staat zijn bijdrage vast en draagt hij verder geen risico (...). In dat licht kan de vraag gesteld worden of de rol van de sociale partners niet zou kunnen en moeten eindigen bij de totstandkoming van de pensioenregeling. Het onderscheid tussen de totstandkoming van de pensioenregeling als arbeidsvoorwaarde enerzijds en de uitvoering van die regeling, waarbij het risico daarvan bij de deelnemers en pensioengerechtigden komt te liggen anderzijds, leidt naar het oordeel van de Afdeling tot het uitgangspunt dat sociale partners niet langer deel uit maken van het bestuur van het pensioenfonds.'<sup>5</sup>

AVV raadt aan deelname aan de regeling verplicht te stellen.

AVV raadt subsidiair aan sociale partners de mogelijkheid te geven ook de uitvoerder verplicht te stellen mits is voldaan aan de transparantieverplichtingen conform het Unis-arrest.

Subsidiair geeft AVV in overweging om uitvoering van een verplichtgestelde regeling ook mogelijk te maken bij een willekeurige pensioenuitvoerder, waarbij dus de betrokkenheid van sociale partners ophoudt bij het opstellen van de regeling inclusief de premiehoogte.

---

<sup>3</sup><https://avv.nu/f/files/inline/documenten/artikelen/verplichtstelling-van-pensioen-via-de-wet-avv.pdf>

<sup>4</sup> Men denke bijvoorbeeld aan de energiesector, die na liberalisatie niet meer bij het overheidspensioenfonds aangesloten wilde blijven maar niet weg mocht of althans niet weg kon, of aan de universitaire medische centra, die vanwege het hoge personeelsverloop tussen UMC's en ziekenhuizen liever bij pensioenfonds Zorg en Welzijn wilde aansluiten, maar eveneens nul op het rekest kreeg van ABP.

<sup>5</sup> Advies RvS 25 januari 2012. Kenmerk W12.11.0460/III.

## Verplichte uitvoering door een bedrijfstakpensioenfonds overbodige beperking

Subsidiar, indien de wetgever er toch voor kiest om deelname aan een bepaalde (door sociale partners bestuurde) uitvoerder verplicht te stellen, is onduidelijk waarom het bedrijfstakpensioenfonds als enige uitvoerder voor (sectorale) pensioenen zou moeten fungeren. Zeker nu de regelingen beschikbare premiereregelingen worden ligt het voor de hand dat sociale partners ervoor kiezen de uitvoering neer te leggen bij uitvoeringsorganen die specifiek geschikt zijn voor de uitvoering van beschikbare premiereregelingen, waar immers een ander, bij premieoverkomsten passend, toezicht op zijn plaats is.

Net zoals in een grijs verleden sociale partners bedrijfstakpensioenfonds oprichtten voor de uitvoering van sectorale pensioenregelingen, zouden sociale partners de mogelijkheid moeten krijgen bijvoorbeeld een sectorale PPI op te richten en de pensioenregeling -althans het OP-deel- bij die PPI neer te leggen. In zo'n geval zou de verplichte deelname ook moeten gelden voor deze uitvoerder.

## De verbeterde premiereregeling

AVV constateert dat met de voorliggende hervorming een tweetal opties geeft, die beide uitwerkingen zijn van premiereregelingen: de verbeterde premiereregeling en een 'nieuwe premiereregeling'. AVV constateert dat met de eerste optie, die van de – mits goed vormgegeven - verbeterde premiereregeling, al de bovenstaande wensen gerealiseerd kunnen worden en is dus een groot voorstander van de introductie van premiereregelingen conform de wet verbeterde premiereregeling met leeftijdsafhankelijke premies en persoonlijke 'potjes' onder behoud van actuariële risicodeling.

## De 'nieuwe premiereregeling'

Het wetsvoorstel voegt de 'nieuwe premiereregeling' c.q. het 'doorontwikkelde contract' toe aan de reeds bestaande verbeterde premiereregeling.

Allereerst stelt AVV vast dat beide varianten beschikbare premiereregelingen zijn. Al vanaf 2016 biedt de wet de mogelijkheid tot sectorale verbeterde premiereregelingen met variabele uitkeringen, onder behoud van diverse vormen van solidariteit.

AVV heeft voornamelijk geen duidelijke meerwaarde van het nieuwe doorontwikkelde contract kunnen waarnemen, tenzij die geacht wordt te zijn gelegen in het überhaupt mogelijk maken van een doorbraak in de pensioenhervorming. Ook in de wetenschappelijke literatuur bestaan gegronde twijfels over de meerwaarde.<sup>6</sup> AVV adviseert dan ook de meerwaarde van dit contract boven enige twijfel duidelijk te maken.

Hieronder verstaat AVV dat tenminste in voldoende veel verschillende scenario's duidelijk moet worden gemaakt dat het doorontwikkelde contract beter scoort dan de verbeterde premiereregeling, rekening houdend met tenminste de volgende zaken:

- diverse generaties
- diverse economische scenario's
- hogere kosten door toegenomen complexiteit van het doorontwikkelde contract
- hogere foutgevoeligheid door toegenomen complexiteit van het doorontwikkelde contract

Mocht het niet mogelijk blijken de meerwaarde boven enige twijfel duidelijk te maken, dan adviseert AVV de mogelijkheid van het doorontwikkelde contract uit het wetsvoorstel te verwijderen.

Subsidiar, indien de mogelijkheid van het doorontwikkelde contract in het wetsvoorstel blijft staan, adviseert AVV om de randvoorwaarden voor dit doorontwikkelde contract zodanig dwingend op te

---

<sup>6</sup> Bas Werker (2018), Risicodeling is geen gratis lunch. ESB, jaargang 103, 4 juni 2018.

stellen, dat de ruimte voor pensioenfondsen om aan vermogensoverdracht te doen, tot een minimum wordt beperkt. Dus bijvoorbeeld een maximum van 1% van de te storten premie in de solidariteitsbuffer in plaats van de nu voorgestelde 10%. AVV merkt daarbij op dat ook de vermogensoverdrachten in het huidige pensioenstelsel bedoeld zijn om 'pech- en gelukgeneraties te voorkomen', terwijl nergens concreet gemaakt wordt welke generaties als pech- dan wel gelukgeneraties beschouwd dienen te worden. Dergelijke overdrachten brengen intransparantie, zorgen voor onvrede bij grote groepen deelnemers en maken lobby voor een andere verdeling een aantrekkelijke optie, hetgeen weer bijdraagt aan de onvrede.

In dit geval (persisterende twijfels over meerwaarde doorontwikkelde contract) adviseert AVV het volgende inzake de aan sociale partners toegekende mogelijkheid in de 'nieuwe premiereregeling' de leenrestrictie op te heffen. AVV raadt af deze mogelijkheid op te nemen, op grond van de volgende argumenten:

1. Opheffen van de leenrestrictie is sowieso een risicovolle aangelegenheid. Deze constructie zat bijvoorbeeld ook achter LegioLease en andere dramatische episodes uit de recente Nederlandse financiële geschiedenis.
2. De theoretische onderbouwing voor het opheffen van de leenrestrictie is mager.<sup>7</sup>
3. Bedrijfstakpensioenfondsen hebben in het recente verleden meermaals aangetoond risico's te laag in te schatten en daardoor te veel risico te nemen. Als ze dat hier ook doen kan dat grote negatieve gevolgen hebben.
4. Deelnemers mogen niet blijven zitten met een pensioenschuld. Door het opheffen van de leenrestrictie kan er in principe een pensioenschuld ontstaan, zodat het noodzakelijk wordt om extra regels op te stellen om dergelijke effecten te neutraliseren. Daarvoor moet weer extra software geprogrammeerd worden, waardoor de complexiteit toeneemt en daardoor de kans op fouten, en waardoor de kosten toenemen.
5. Hetzelfde geldt voor werkgevers of subsectoren die hun pensioen elders onder wens te brengen: ook zij mogen bij vertrek niet geconfronteerd worden met de mogelijkheid van een collectieve pensioenschuld. Dezelfde opmerkingen als boven zijn hier van toepassing.
6. Zelfs een virtuele pensioenschuld (die gecorrigeerd wordt bij eventuele uittreding) laat zich moeilijk uitleggen aan deelnemers en pers.

Als suggestie voor een passende naam voor deze nieuwe premiereregeling stelt AVV voor 'de nog niet verbeterde premiereregeling'.

## Verwachtingen

De Memorie van Toelichting benoemt als richtlijn 'de in het pensioenakkoord geformuleerde (maximale) pensioenambitie' van 80% middenloon (in 42 jaar). De fiscaal vrijgestelde premieruimte zou daar aanleiding toe geven.

AVV vreest dat hiermee de mythe blijft bestaan dat uitkeringen van 80% ook in de praktijk realiseerbaar zijn. Om die mythe waar te maken, moet niet alleen de fiscaal maximale premieruimte worden benut, mogelijk ook de extra ruimte tijdens de transitieperiode, moeten de rendementen voldoen aan de optimistische verwachtingen, moeten deelnemers ook daadwerkelijk 42 jaar pensioen opbouwen in dit stelsel, moeten er geen verder versoberingen plaatsvinden et cetera. AVV constateert dat ook in het huidige, door sommigen als beste systeem ter wereld gekenschetste pensioenstelsel dergelijke beelden hardnekkig blijven leven ondanks dat de realiteit voor de meeste

---

<sup>7</sup> Zie bijvoorbeeld Ilja Boelaars en Roel Mehlkopf (2018) Optimal risk-sharing in pension funds when stock and labor markets are co-integrated. DNB Working Paper, 595.

deelnemers een totaal andere is. Dat de Memorie spreekt over 'stabiele premies en uitkeringen' levert helaas ook weer stof voor onrealistische verwachtingen.

AVV raadt aan pensioenuitvoerders duidelijk te laten communiceren dat de huidige stelselwijziging een versobering inhoudt ten opzichte van de huidige papieren beloftes, en tegelijkertijd -althans voor de met name de bedrijfstakpensioenfondsen- een verbetering ten opzichte van de bestaande situatie.

## Invaren

AVV constateert dat de Memorie van Toelichting bij herhaling als argument aanvoert, dat instituties als De Nederlandsche Bank of de koepel van pensioenfondsen, de Pensioenfederatie, bepaalde zaken met berekeningen hebben vastgesteld. AVV brengt in herinnering dat bij diverse versoberingen van het pensioenstelsel de afgelopen twintig jaar, steeds dergelijke geruststellende berichten werden uitgevaardigd. AVV constateert dat die berichten in veel gevallen gebaseerd waren op overoptimistische aannames, en dat de nagekomen beloftes veelal niet zijn waargemaakt. AVV denkt hierbij met name aan:

1. De harde belofte van een gegarandeerde uitkering en aanspraak an sich,
2. De belofte van een geïndexeerde uitkering en aanspraak,
3. De belofte van een gelijkwaardige regeling na overgang van eindloon op middelloon,
4. De belofte van een gelijkwaardige regeling na overgang op 'CDC',
5. De belofte van een gelijkwaardige oudedagsvoorziening na afschaffing van de VUT en instelling van compenserende maatregelen zoals inkoop oude rechten , levensloopsparen etc,
6. De beloftes die ten grondslag liggen aan de meeste herstelplannen.

AVV constateert dat de meeste van dergelijke loos gebleken beloftes gebaseerd waren op te optimistische inschattingen van de toekomst en onderschatting van de risico's. AVV denkt daarbij met name aan de breed in de sector levende verwachting dat de rente snel gaat stijgen, en de door DNB als maximumparameters gehanteerde rendementsverwachtingen die in veel gevallen als rendementsverwachtingen zijn gebruikt. In de regel bleken de risico's onderschat te zijn.<sup>8</sup>

AVV vreest dat ditzelfde scenario zich herhaalt bij de berekeningen en uitgesproken verwachtingen over de te bereiken pensioenen, en met name daar waar deze zaken als onderbouwing voor het invaren worden gepresenteerd.

AVV raadt dan ook dringend af dergelijke beloftes voor te spiegelen.

AV raadt dringend af dergelijke al te optimistische scenario's te gebruiken.

AVV raadt aan invaren als gelijkwaardige optie naast niet invaren te hanteren. Het invaren lijkt bij voorbaat een lijdensweg te worden met lobby's van belanghebbenden, dreigende rechtszaken, generatieconflicten enzovoort.

AVV adviseert om pensioenfondsen te verplichten om alvorens zij een besluit nemen al dan niet 'in te varen', zij inzichtelijk maken wat het (verwachte) netto profijt is van verschillende generaties bij wel c.q. niet invaren.

AVV adviseert om slechts één wijze van invaren mogelijk te maken: de zogeheten standaard of FTK methode. De andere (value based) methode is te makkelijk manipuleerbaar.

AVV adviseert om invaren niet mogelijk te maken bij een dekkingsgraad lager dan 100%.

## Timing

AVV raadt aan sociale partners die sectoraal de pensioenregeling willen hervormen vooruitlopend op de onderhavige wetswijziging de mogelijkheid te geven dat te doen met behoud van verplichte

---

<sup>8</sup> Ter illustratie wijst AVV erop dat de in de scenarioset van DNB voor 2020 naar voren komende rentes zelfs in het 5%-percentiel (dus de 5% slechtste economische scenario's) niet negatief worden en naar 1% stijgen.

deelname (die op dit moment alleen gerealiseerd kan worden met de wet BPF2000, waarin de doorsneesystematiek verplicht is voorgeschreven).

AVV raadt aan de termijn van een half jaar voor DNB om een transitieplan te beoordelen voor het kalenderjaar 2022 wordt teruggebracht naar een kwartaal.<sup>9</sup>

AVV raadt aan om de volgende mogelijkheid expliciet op te nemen:

Hervorming van de regeling in combinatie met invaren op een later tijdstip.

Reden hiervoor is dat het hervormen van de regeling relatief eenvoudig is, dat kan bij wijze van spreken nog in 2021 plaatsvinden. Invaren is veel complexer omdat het ingrijpt in bestaande rechten. Bovendien sluit dat aan bij de bestaande praktijk dat (veelal kleinere) pensioenfondsen sluiten, waarbij de nieuwe opbouw bij een ander fonds plaatsvindt en de collectieve waardeoverdracht vaak pas later plaatsvindt.

## Aanpassing VBB

Het VBB, Vrijstellings- en boetebesluit, behoeft verduidelijk en aanpassing.

Om te beginnen ligt het voor de hand -en raadt AVV aan- om op verzoek vrijstelling te verlenen aan een werkgever indien die een eigen pensioenregeling heeft op basis van beschikbare premie met een (leeftijdsonafhankelijke) premie die minimaal even hoog is (exclusief kosten) als de premie van het voor de sector geldende bedrijfstakpensioenfonds.

Subsidiar, indien de wetgever de in artikel 4 van het VBB genoemde link wenst te behouden tussen het hebben van een eigen cao, al dan niet met dispensatie, merkt AVV het volgende op. Artikel 4 van het VBB, Vrijstelling in verband met eigen cao, is onduidelijk geformuleerd. Dat knelt des te meer na invoering van het onderhavige wetsvoorstel, aangezien de doorsneesystematiek vervalt en bovendien onder meer beoogd wordt de pensioenen persoonlijker te maken.

De tekst van artikel 4 van het VBB maakt onvoldoende duidelijk welke vakbonden het vrijstellingsverzoek moeten steunen. Daarnaast ligt het bij de hervorming van een toegezegde uitkering naar een beschikbare premie voor de hand om vrijstelling te vergemakkelijken. Immers, de solidariteit van jong naar oud die in de doorsneesystematiek zit en die doorgaans de reden was dat bedrijven met relatief jong personeel hun heil elders zochten en daarmee de doorsneepremie opdreven, verdwijnt.<sup>10</sup>

AVV adviseert primair de tekst als volgt te wijzigen:

Artikel 4 lid a Op verzoek van een werkgever die een eigen cao heeft die voldoet aan lid c wordt door een bedrijfstakpensioenfonds voor alle werknemers of een deel van de werknemers van die werkgever vrijstelling verleend.

Nog meer subsidiar, indien de wetgever het hebben van een dispensatie voor de desbetreffende cao als aanvullende voorwaarde op het reeds hebben van een eigen cao wenst te behouden adviseert AVV de tekst als volgt te wijzigen:

Artikel 4 lid a' Op verzoek van een werkgever die een eigen cao heeft die voldoet aan lid c wordt door een bedrijfstakpensioenfonds voor alle werknemers of een deel van de werknemers van die werkgever vrijstelling verleend. Indien deze werkgever op het moment van de vrijstellings-aanvraag gehouden is aan een algemeen verbindend verklaarde cao, geldt als extra voorwaarde dat de eigen cao dispensatie moet hebben van de algemeen verbindend verklaarde cao.

---

<sup>9</sup> Het eerste jaar na invoering van de wet zullen naar verwachting nog niet veel pensioenfondsen de hervorming doorvoeren, waarmee de verwachte benodigde inspanning bij DNB beperkt blijft. Indien het onderhavige wetsvoorstel later dan voorzien in wetgeving wordt geïmplementeerd, schuift de datum van deze aanbeveling mee.

<sup>10</sup> Men denke bijvoorbeeld aan IKEA, die zelfs een eigen pensioenfonds oprichtte om geen gedwongen subsidie aan andere meubelzaken te hoeven afdragen.

AVV adviseert dezelfde regeling niet alleen toe te passen op ondernemingen met een eigen ondernemingscao, maar tevens toe te passen op subsectoren met een eigen subsectorale cao: Artikel 4 lid b Op verzoek van een werkgeversvereniging die een eigen cao heeft die voldoet aan lid c wordt door een bedrijfstakpensioenfonds voor alle werknemers of een deel van de werknemers van de bij die werkgeversvereniging aangesloten werkgever vrijstelling verleend.

Secundair, indien de wetgever het hebben van een dispensatie voor de desbetreffende cao als voorwaarde wenst te behouden adviseert AVV de tekst als volgt aan te vullen:

Artikel 4 lid b' Op verzoek van een werkgeversvereniging die een eigen cao heeft die voldoet aan lid c wordt door een bedrijfstakpensioenfonds voor alle werknemers of een deel van de werknemers van de bij die werkgeversvereniging aangesloten werkgever vrijstelling verleend. Indien deze werkgevers op het moment van de vrijstellings-aanvraag gehouden zijn aan een algemeen verbindend verklaarde cao, geldt als extra voorwaarde dat deze eigen cao dispensatie moet hebben van de algemeen verbindend verklaarde cao.

Als aanvullende voorwaarden kunnen worden gesteld de reeds in het huidige VBB opgenomen voorwaarden, in verduidelijkte vorm:

Artikel 4 lid c Voorwaarde voor het toekennen van de in leden a, a', b en b' genoemde vrijstelling is dat de desbetreffende werkgever respectievelijk werkgeversvereniging een eigen pensioenregeling is overeengekomen met de vakbonden die partij zijn bij de eigen cao van deze werkgever of werkgeversvereniging, en dat het vrijstellingsverzoek mede door of namens deze vakbonden is gedaan.

### Afleggen van verantwoording

Een algemeen erkend gegeven is dat partijen ter verantwoording moeten kunnen worden geroepen, zeker als er grote belangen in het spel zijn. Die grote belangen zijn hier zeker in het spel: pensioenfondsen beheren miljarden euro's, sommige zelfs tientallen miljarden en een enkeling honderden miljarden. De mogelijkheden om deze partijen ter verantwoording te roepen zijn er niet of nauwelijks. Weliswaar heeft het verantwoordingsorgaan enkele bevoegdheden, maar de leden van de verantwoordingsorganen worden in overwegende mate benoemd door de vakbonden en gepensioneerdverenigingen die ook reeds het bestuur bevolken. Zo wees een onderzoek in Trouw uit dat maar liefst 5 op de 6 verplichtgestelde Bpf-en het Verantwoordingsorgaan bestaat uit vertegenwoordigers van vakbonden.<sup>11</sup> Hiermee is dit orgaan in veel gevallen niet voldoende onafhankelijk om een bestuur ter verantwoording te roepen. De sinds 2014 bestaande mogelijkheid om zetels in verantwoordingsorganen te bezetten wordt nauwelijks gebruikt. In een van de zeer weinige gevallen waar die wel wordt gebruikt, worden de leden die zich op deze wijze wensen te kandideren sterk tegengewerkt door het desbetreffende fonds.<sup>12</sup>

Praktisch gesproken onttrekken pensioenfondsen als ABP, PFZW, PME, PMT en vele anderen zich bovendien aan de mogelijkheid ter verantwoording te worden geroepen wegens wanbeleid. Het enquêterecht uit Titel 8, burgerlijk wetboek 2, biedt alleen de mogelijkheid stichtingsbesturen wegens wanbeleid voor de ondernemingskamer te dagen, indien die stichting (i.c. het pensioenfonds) een ondernemingsraad heeft. Door de verzelfstandiging van de uitvoeringsorganisaties, zoals die van ABP (tot APG), van PFZW (tot PGGM), vallen pensioenfondsen vaak onder de grens van 50 personen waarboven de instelling van een ondernemingsraad verplicht is.

<sup>11</sup> <https://www.trouw.nl/economie/vakbonden-hebben-veel-invloed-in-bestuur-pensioenfondsen-en-in-orgaan-dat-bestuur-controleert~b0c21675/>

<sup>12</sup> Zie bv Martin Pikaart. Wanbeleid, Algemeen Burgerlijk, 2015. P. 164-165.



Daarnaast bevat – buiten de bovenstaande ‘normale’ privaatrechtelijke route zoals die in het Burgerlijk Wetboek is vastgelegd -- de Pensioenwet twee artikelen die het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht mogelijkheden geven een pensioenfonds ter verantwoording te roepen. Echter, de leden van het verantwoordingsorgaan worden in 5 van de 6 gevallen benoemd door (uitsluitend) dezelfde vakbonden en verenigingen van gepensioneerden die bestuursleden benoemen. Daarmee rijst de vraag of die wel onafhankelijk genoeg zijn. Een zelfde soort argument geldt voor de raad van toezicht: de eerste leden daarvan zijn in de regel zeer recent met de invoering van de wet Versterking bestuur pensioenfondsen door het bestuur benoemd. Volgende leden worden doorgaans door de raad van toezicht benoemd.

Het is echter maar de vraag of deze beide gremia bij bedrijfstakpensioenfondsen voldoende onafhankelijk en representatief geacht moeten worden voor de honderdduizenden (verplicht aangesloten) deelnemers.

AVV is van mening dat een pensioenfonds niet onder de normale werking van het enquêterecht uit het burgerlijk wetboek moet kunnen uitkomen door het uitbesteden van de uitvoeringsorganisatie waarmee het onder de instellingsplicht voor een ondernemingsraad uitkomt. AVV raadt dan ook aan om artikel BW2:344 een lid c toe te voegen als volgt: c. het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds (cq de verplicht gestelde pensioenuitvoerder indien die mogelijk geboden wordt).

## Conclusie

Resumerend adviseert AVV dit wetsvoorstel door te voeren met de volgende aanpassingen:

1. Ontwikkel een kader voor een optimale verhouding tussen omslaggebaseerd versus kapitaalgedekt pensioen.
2. Stel niet deelname aan de uitvoeringsorganisatie verplicht maar aan de regeling.
3. Subsidiar, maak mogelijk dat sociale partners ook de uitvoerder verplicht stellen, mits de transparantieplichtingen nageleefd zijn.
4. Schrap het verplichte paritaire karakter van bedrijfstakpensioenfondsen.
5. Stel ook PPI's in de gelegenheid in aanmerking te komen voor de uitvoering van (verplichtgestelde) sectorale regelingen (voor zover het ouderdomspensioen betreft).
6. Toon de eventuele meerwaarde van het ‘doorontwikkelde contract’ klip en klaar aan. Subsidiar, indien dit niet lukt, schrap dan het doorontwikkelde contract uit het wetsvoorstel.
7. Beperk de subsidie-solidariteit in het doorontwikkelde contract tot een minimum.
8. Schrap de mogelijkheid van het opheffen van de leenrestrictie.
9. Noem het ‘doorontwikkelde contract’ voortaan de ‘nog niet verbeterde premiereregeling’.
10. Maak duidelijk dat de hervorming een versobering inhoudt ten opzichte van de huidige papieren beloftes en tegelijkertijd dat die een verbetering inhoudt ten opzichte van de huidige praktijk (althans bij de meeste bedrijfstakpensioenfondsen).
11. Gebruik realistische aannames bij het geven van vooruitzichten over de pensioenuitkeringen.
12. Verplicht pensioenuitvoerders netto-profijt berekeningen te maken als onderbouwing van het besluit om al dan niet in te varen.
13. Sta niet invaren als gelijkwaardig alternatief toe naast invaren.
14. Schaf de Value-Based-invaarmethode af; sta alleen invaren op de FTK (standaard) methode toe.
15. Sta invaren bij een dekkingsgraad onder de 100% niet toe.
16. Geef sectorale sociale partners die vooruitlopend op de invoering van de wet de pensioenregeling willen hervormen naar een dc-regeling met leeftijdsonafhankelijke staffels de mogelijkheid dat te doen met behoud van verplichte sectorale deelname.

17. Faciliteer hervorming van de pensioenregeling naar een dc-regeling met leeftijdsonafhankelijke premie in combinatie met invaren op een later moment.
18. Verduidelijk het Vrijstellings- en boetebesluit door het aan te passen in lijn met de doelstelling van het wetsvoorstel.
19. Breng verplichtgestelde pensioenuitvoerders qualitate qua onder de werking van het enquêterecht.